

הוכחות למשפטים לקראת המבחן בבדידה

סמסטר קיץ תשע"ב

דביר חדד

$$(1) \text{ צ"ל: עבור קבוצה סופית } A \text{ מתקיים: } |p(A)| = 2^{|A|}$$

הוכחה: באינדוקציה.

נבדוק את נכונות הטענה עבור $A = \emptyset$. $|p(A)| = |\emptyset| = 1 = 2^0$.
נניח את נכונות הטענה עבור $n = k$. אם $k = |A|$ אז $|p(A)| = 2^k$.
נוכיח את נכונות הטענה עבור $n = k + 1$. הגדלת הקבוצה עם איבר אחד יותר, ז"א:
 $|p(A \cup \{b\})| = k + 1$ מכאן שגודל הקבוצה החדשה $b \notin A$ כאשר $A_1 = A \cup \{b\}$
 $p(A) \subseteq p(A_1)$ ז"א כל איבר בקבוצה החזקה של A נמצא בקבוצת החזקה של A_1 . האיברים
היחידים שנמצאים בקבוצה החזקה של A_1 הם אלו הכוללים את b בתוכם. בעצם לוקחים כל תת
קבוצה של A , שכבר נמצאת ב- $p(A)$ ומוסיפים אליה את האיבר b . ישנם 2^k תתי קבוצות ל- A . ל- A_1 ,
יש את אלו שבנינו בעזרת ה- b , וגם את אלו של A . לכן:
 $|p(A)| = 2^k + 2^k = 2 \cdot 2^k = 2^{k+1}$. מ.ש.ל.

$$(2) \text{ צ"ל: אם } R \text{ יחס שקילות על } A, \text{ אזי } \{[a]_R \mid a \in A\} \text{ חלוקה של } A$$

הוכחה: כדי להראות שהקבוצה היא חלוקה של A צריך להראות שהחיתוך של כל שני איברים בה
הוא הקבוצה הריקה, וגם שהאיחוד הכללי נותן את A עצמה. נתחיל עם התנאי הראשון: נניח בשלילה
 $[a]_R \cap [b]_R \neq \emptyset$ כאשר $[a]_R \neq [b]_R$. מכאן שקיים x כך שמתקיים:
 $x \in [a]_R \wedge x \in [b]_R$. ע"פ הגדרת מחלקת השקילות $(a, x) \in R \wedge (b, x) \in R$. מאחר ו-
סימטרי, $(x, b) \in R$. ובגלל טרנזיטיבי, נקבל ש- $(a, b) \in R$. יהי $y \in [b]_R$ מכאן ש-
 $(b, y) \in R$ ובגלל טרנזיטיבי נקבל ש- $(a, y) \in R$, וע"פ הגדרת מחלקת השקילות $y \in [a]_R$.
והראנו ש- $[b]_R \subseteq [a]_R$. ובאופן דומה ניתן להראות הכלה בכיוון השני. נקבל שיווין בסתירה להנחה.
נותר להראות כי האיחוד הכללי הוא A כולו. $\bigcup_{a \in A} [a]_R = A$. נראה זאת ע"י הכלה דו כיוונית.
 \Leftarrow יהי $x \in A$ מכאן ש- $(x, x) \in R$, וע"פ הגדרת מחלקת השקילות $x \in [x]_R$. מכאן ש-
 $x \in \bigcup_{a \in A} [a]_R$. והראנו הכלה בכיוון אחד; $A \subseteq \bigcup_{a \in A} [a]_R$. יהי $x \in \bigcup_{a \in A} [a]_R$, לכן קיימת
קבוצה $[a]_R$ כך ש- $x \in [a]_R$, לכן $(a, x) \in R \subseteq A \times A$ ולכן $(a, x) \in A \times A$. וע"פ הגדרת
המכפלה הקרטזית $x \in A$. מכאן ש- $\bigcup_{a \in A} [a]_R \supseteq A$. והראנו הכלה דו כיוונית מכאן מתקבל השוויון
 $\bigcup_{a \in A} [a]_R = A$.
לסיכום, בדקנו אם משפחת הקבוצות מקיימת את התנאים להוות חלוקה ל- A , הוכחנו וניתן להסיק כי
 $\{[a]_R \mid a \in A\}$ חלוקה של A . מ.ש.ל.

(3) **צ"ל:** היחס המושרה ע"י החלוקה הוא יחס שקילות

הוכחה: תהי $\{A_i: i \in I\}$ חלוקה של A . נסמן את היחס המושרה ע"י החלוקה ב- R , והוא מוגדר להיות $R = \cup_{i \in I} (A_i \times A_i)$. נבדוק את שלושת התנאים של יחס שקילות: טרנזיטיביות, סימטריות ורפלקסיביות. רפלקסיביות: לכל $a \in A$ קיים $i \in I$ כך ש $a \in A_i$ כי $\{A_i: i \in I\}$ חלוקה של A . לכן $(a, a) \in \cup_{i \in I} (A_i \times A_i)$ וע"פ הגדרת היחס המושרה $(a, a) \in R$. סימטריות: יהי $(a, b) \in R$, מכאן שקיים $i \in I$ כך ש $(a, b) \in A_i \times A_i$ ולכן $a, b \in A_i$. מכאן נובע כי $(b, a) \in A_i \times A_i$ ולכן $(b, a) \in \cup_{i \in I} (A_i \times A_i)$ וע"פ הגדרת היחס המושרה $(b, a) \in R$. טרנזיטיביות: $(a, b) \in R \wedge (b, c) \in R$. צריך להוכיח כי $(a, c) \in R$. אבל ידוע כי קיים $i \in I$ כך ש $(a, b) \in A_i \times A_i$ ובגלל שמדובר בחלוקה, והחיתוך בין שני איברים שלה הוא ריק, נקבל שגם $(b, c) \in A_i \times A_i$. $(b, c) \in A_i \times A_i$ הוא היחס המלא על A_i ולכן הוא טרנזיטיבי, ולכן $(a, c) \in A_i \times A_i$ וע"פ הגדרת האיחוד הכללי $(a, c) \in \cup_{i \in I} (A_i \times A_i)$ וע"פ הגדרת היחס המושרה ע"י חלוקה נקבל כי $(a, c) \in R$ וזה בדיוק הדרוש. מ.ש.ל.

(4) **צ"ל:** (א) בקבוצה סדורה חלקית אם קיים איבר קטן ביותר הוא יחיד. (ב) ביחס סדר מלא איבר הוא מינימאלי אם ורק אם הוא קטן ביותר.

הוכחה:

(א) תהי A קבוצה סדורה חלקית. נניח a איבר קטן ביותר ב- A . נניח בשלילה כי אין הוא יחיד, לכן קיים $b \in A$ כך שגם b איבר קטן ביותר. ע"פ הגדרת האיבר הקטן ביותר, לכל $c \in A$ מתקיים $a \leq c$. בפרט זה נכון עבור b , לכן $a \leq b$. אותו דבר נכון עבור b , ולכן $b \leq a$. אבל בגלל שמדובר בקבוצה סדורה חלקית, היחס סדר הוא חלקי ומקיים אנטיסימטריות, ולכן $a = b$, וקיבלנו בהכרח שאם יש איבר קטן ביותר הוא יחיד.

(ב) יהי R יחס סדר מלא על A . \Leftarrow יהי a איבר מינימאלי ב- A . ז"א שלא קיים $b \in A$ כך ש $b \leq a$. ידוע כי היחס הוא מלא, ומאחר ויחס סדר מלא הוא בפרט יחס משווה, בהכרח מתקיים כי לכל $b \in A$ מתקיים $a \leq b$. וזוהי בדיוק הגדרת האיבר הקטן ביותר.

\Rightarrow יהי a איבר קטן ביותר ב- A . ע"פ הגדרת האיבר הקטן ביותר לכל $b \in A$ מתקיים $a \leq b$. מאחר והיחס הוא מלא ובפרט משווה, מתקבל כי לא יכול להיות איבר שמקיים $c \leq a$, זה יסתור את הגדרת האיבר הקטן ביותר, ומאחר ולא קיים איבר קטן מ- a , הוא גם האיבר המינימאלי. מ.ש.ל.

(5) **צ"ל:** (א) אם f, g פונקציות חח"ע אז $f \circ g$ חח"ע. (ב) אם f, g פונקציות על, אז $f \circ g$ על.

הוכחה:

(א) יהיו f, g פונקציות חח"ע. נניח בשלילה כי $f \circ g$ לא חח"ע. ז"א שקיימים a, b שונים כך ש $f \circ g(a) = f \circ g(b)$ אך $f(g(a)) \neq f(g(b))$. ידוע כי חח"ע, לכן $g(a) \neq g(b)$, ומאחר f חח"ע, אם נסמן את $c = g(a)$ ואת $d = g(b)$ נקבל כי $f(d) \neq f(c)$ מאחר f חח"ע.

הוכחה: נתון כי לכל $n \in \mathbb{N}$ A_n בת מניה, ז"א שאם A_n אינסופית קיימת פונקציה $f_n: \mathbb{N} \rightarrow A_n$ חח"ע ועל ואם A_n קבוצה סופית נקבל כי $A_n = \{a_1, a_2, \dots, a_k\}$. עבור הקבוצה הסופית נגדיר $f_n: \mathbb{N} \rightarrow A_n$, $f_n(x) = \begin{cases} a_x & 1 \leq x \leq k \\ a_1 & k < x \end{cases}$, זוהי פונקציה על. נגדיר כעת פונקציה $g: \mathbb{N} \times \mathbb{N} \rightarrow \bigcup_{n \in \mathbb{N}} A_n$ ע"י $g(n_1, n_2) = f_{n_1}(n_2)$, וזוהי פונקציה על כי לכל תמונה קיים מקור (טעון הוכחה קצרה). לכן $|\bigcup_{n \in \mathbb{N}} A_n| \leq |\mathbb{N} \times \mathbb{N}|$, וידוע מהאלכסון של קנטור כי $|\mathbb{N} \times \mathbb{N}| = \aleph_0$, ולכן הקבוצה $\bigcup_{n \in \mathbb{N}} A_n$ בת מניה. מ.ש.ל.

(9) **צ"ל:** משפט קנטור $|A| \neq |p(A)|$.

הוכחה: נוכיח כי לא קיימת פונקציה על מ A ל $p(A)$ ולכן העוצמות שלהם שונות. תהי f פונקציה $f: A \rightarrow p(A)$, נקבל כי לכל $a \in A$ מתקיים $f(a) \subseteq A$. קיימות שתי אופציות, או $a \in f(a)$ או $a \notin f(a)$. נגדיר קבוצה B כך ש $B = \{a \in A \mid a \notin f(a)\}$. B הוא איבר ב $p(A)$, נניח בשלילה שקיים לו מקור $b \in A$ כך ש $f(b) = B$. אם $b \in B$ נקבל לפי הגדרת B ש $b \notin f(b)$. וזוהי סתירה כי b לא יכול להיות גם שייך וגם לא שייך ל B . אם $b \notin B$ נקבל ש $b \in f(b)$ ולכן הוא שייך ל B , בסתירה. קיבלנו פונקציה שאינה על, לכן העוצמות שונות. מ.ש.ל.

(10) **צ"ל:** משפט קנטור ברנשטיין. ז"א, אם a, b עוצמות כך ש $a \leq b, b \leq a$ מתקיים ש $a = b$.

(11) **צ"ל:** הגדרת העוצמה של קבוצת הפונקציות מ A ל B מוגדרת היטב. (נסמן $|B^A| = |B|^{|A|}$)
הוכחה: ז"א צריך להוכיח שאם $|A| = |C|, |B| = |D|$ אז $|B^A| = |D^C|$. אם מדובר בקבוצות סופיות, אזי A מגודל m ו B מגודל n , לכן קיימות בסה"כ n^m פונקציות. בקבוצות אינסופיות, צ"ל שקיימת פונקציה חח"ע ועל $f: B^A \rightarrow D^C$. ידוע כי $|A| = |C|, |B| = |D|$, לכן קיימות פונקציות $g: A \rightarrow C, h: B \rightarrow D$ חח"ע ועל. נגדיר את f כך ש $f(t) = h \circ t \circ g^{-1}$. נוכיח כי f חח"ע ועל. חח"ע: ניקח a, b כך ש $f(a) = f(b)$ ונראה שבהכרח $a = b$. לכן $f(a) = f(b)$ לכן $h \circ a \circ g^{-1} = h \circ b \circ g^{-1}$ לכן $h \circ a = h \circ b$ ובגלל ש h חח"ע ועל קיימת לה הפיכה, $h^{-1} \circ h \circ a = h^{-1} \circ h \circ b$ ומכאן ש $a = b$. הראנו חח"ע. כעת נראה כי הפונקציה על: יהי $d \in D^C$ ז"א $d: C \rightarrow D$, צ"ל שקיים לה מקור. נראה כי $f(h^{-1} \circ d \circ g) = d$ ע"פ הגדרת f נקבל כי: $h \circ h^{-1} \circ d \circ g \circ g^{-1} = d$, ומאחר והרכבת פונקציות אסוציאטיבית, נקבל את הדרוש. מ.ש.ל.

(12) **צ"ל:** $\aleph = 2^{\aleph_0} = \aleph_0^{\aleph_0}$

הוכחה: נראה קודם כי $2^{\aleph_0} = \aleph_0^{\aleph_0}$ ע"י מציאת שתי פונקציות חח"ע. $f: \mathbb{N}^{\mathbb{N}} \rightarrow \{0,1\}^{\mathbb{N}}$ ואת הפונקציה $g: \{0,1\}^{\mathbb{N}} \rightarrow \mathbb{N}^{\mathbb{N}}$. את g נגדיר ע"י $f(t) = t$. ברור שזוהי פונקציה חח"ע, הרי זוהי פונקציה היחידה. וזה חוקי כי $\{0,1\}^{\mathbb{N}} \subseteq \mathbb{N}^{\mathbb{N}}$. נגדיר את f באופן הבא כדי שגם היא תהיה חח"ע.

$a \in \mathbb{N}^{\mathbb{N}}$, היא הסדרה a_1, a_2, a_3, \dots כאשר $a_i \in \mathbb{N}$ לכל $i \in \mathbb{N}$. עבור הסדרה הנ"ל נגדיר סדרה חדשה: $\overbrace{1,1,\dots,1}^{a_1+1}, 0, \overbrace{1,1,\dots,1}^{a_2+1}, 0, \overbrace{1,1,\dots,1}^{a_3+1}, \dots$. נראה כי זוהי פונקציה חח"ע. נניח $a, b \in \mathbb{N}^{\mathbb{N}}$ כך ש $a \neq b$ ז"א קיימת תת קבוצה של הטבעיים שנשמנה ב I ששונה מקבוצה ריקה כך שלכל $i \in I$ מתקיים $a_i \neq b_i$. בגלל I תת קבוצה של הטבעיים, קיים לה איבר קטן ביותר, ונסמנו ב j . נניח בלי הגבלת הכלליות ש $a_j < b_j$. במקום $\sum_{i=1}^j a_i + 2n$ שווה לאפס בסדרה a ול 1 בסדרה b . הראנו כי הפונקציה חח"ע, ועל פי משפט קנטור ברנשטיין נקבל ש $\aleph_0 = 2^{\aleph_0}$.

נותר להראות כי $\aleph = 2^{\aleph_0}$. ידוע כי $\aleph = |(0,1)|$. נראה כי קיימת פונקציה חח"ע $f: (0,1) \rightarrow \mathbb{Z}_{10}^{\mathbb{N}}$ ונגדיר את f כך שאם $a \in (0,1)$ (ללא המספרים עם זנב אינסופי שכולו 9) ז"א $a = 0.a_1a_2a_3\dots$ כאשר לכל i מתקיים $0 \leq a_i \leq 9$. נגדיר את הפונקציה $f(a) = g$ כאשר $g: \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{Z}_{10}$ מוגדרת ע"י $g(i) = a_i$, נותר להוכיח ש f חח"ע. יהי $a, b \in (0,1)$ כך ש $a \neq b$ ז"א קיים i כך ש $a_i \neq b_i$. נניח $a_i = s \neq t = b_i$. $f(a) = s$ ו $f(b) = t$. $f(a) \neq f(b)$ ו $g_a(i) = s \neq t = g_b(i)$ מכיוון ש $g_b(i) = t$. תהיי המוגדרת ע"י $f: \mathbb{Z}_{10}^{\mathbb{N}} \rightarrow (0,1)$ $f(g) = 0.g(1)0g(2)0g(3)0g(4)0\dots$. נוכיח ש f חח"ע. נניח ש $g_1, g_2 \in \mathbb{Z}_{10}^{\mathbb{N}}$ כך ש $g_1 \neq g_2$ ז"א קיים $i \in \mathbb{N}$ כך ש $g_1(i) \neq g_2(i)$ מכיוון שבין כל שני מספרים בהצגה העשרונית יש אפס לא ייתכן שנקבל זנב אינסופי של 9 ז"א יש הצגה עשרונית יחידה ל $f(g_1), f(g_2)$ והספרה שבמקום ה $2i-1$ שונה עבור שני המספרים ולכן $f(g_1) \neq f(g_2)$. ידוע כי $2^{\aleph_0} \leq 10^{\aleph_0}$ כי ניתן לבנות את פונקציית היחידה ביניהם, וברור שהיא על. נסיק את הזהות הבאה: $\aleph = 10^{\aleph_0} = 2^{\aleph_0} \leq \aleph_0^{\aleph_0} \leq 10^{\aleph_0} = \aleph$ ולפי קנטור ברנשטיין נקבל בדיוק ש: $\aleph = 2^{\aleph_0} = \aleph_0^{\aleph_0}$. מ.ש.ל.

(13) **צ"ל:** לכל קבוצה A מתקיים $|p(A)| = 2^{|A|}$

הוכחה: נראה כי קיימת פונקציה חח"ע ועל $f: p(A) \rightarrow \{0,1\}^A$ ונגדיר: $f(B) = \chi_B$ כאשר χ_B היא הפונקציה האופיינית. שולח לאפס את כל המספרים שלא נמצאים ב B ולאחד את אלה הנמצאים ב B . מאחר ו B תת קבוצה של A , נקבל כי $\chi_B \in \{0,1\}^A$. נוכיח כי הפונקציה חח"ע ועל: חח"ע: יהי a, b תתי קבוצות של A , נראה ש $f(a) = f(b)$ גורר $a = b$. $\chi_a = \chi_b$ ז"א שכל איבר ב A שנשלח ל 1 ע"י χ_b נשלח גם ע"י χ_a . האיברים שנשלחים לאחד הם בדיוק האיברים ב b , וגם האיברים ב a , ומאחר ואלו הם אותם איברים, $a = b$. כעת נראה כי הפונקציה על: יהי $t \in \{0,1\}^A$ לכן $\{0,1\} \rightarrow A, t$: מכאן שכל איבר ב A נשלח או ל 0 או ל 1 . נסמן ב B את כל האיברים מ A שנשלחים ע"י t ל 1 . $B = \{a \in A \mid t(a) = 1\}$ ז"א ש t זה בדיוק χ_B (ע"פ הגדרת הפונקציה האופיינית) ו B הוא המקור של t . מ.ש.ל.

14) צ"ל: אם k_1, k_2, k_3 עוצמות, אז $(k_1 \cdot k_2)^{k_3} = k_1^{k_3} \cdot k_2^{k_3}$

הוכחה: יהיו A_1, A_2, A_3 קבוצות כך ש $|A_1| = k_1, |A_2| = k_2, |A_3| = k_3$.

נגדיר פונקציה $g: (A_1 \times A_2)^{A_3} \rightarrow A_1^{A_3} \times A_2^{A_3}$.

עבור $f \in (A_1 \times A_2)^{A_3}$ ז"א $f: A_3 \rightarrow A_1 \times A_2$ פונקציה ז"א לכל $x \in A_3$ $f(x) = (x_1, x_2)$ כאשר

$x_1 \in A_1 \wedge x_2 \in A_2$ נתאים (f_1, f_2) כאשר לכל $x \in A_3$ מתקיים $f_1(x) = x_1 \wedge f_2(x) = x_2$ ז"א

$$g(f) = (f_1, f_2)$$

הפונקציה חז"ע

נניח ש $g(h_1) = g(h_2)$ כך ש $h_1, h_2 \in (A_1 \times A_2)^{A_3}$ ז"א

$$h_{12} = h_{22} \wedge h_{11} = h_{21} \iff (h_{11}, h_{12}) = (h_{21}, h_{22})$$

$$x \in A_3 \text{ מתקיים } h_{12}(x) = h_{22}(x) = x_2 \wedge h_{11}(x) = h_{21}(x) = x_1$$

$$h_1(x) = (x_1, x_2) = h_2(x) \text{ כלומר } h_1 = h_2 \text{ כדרוש.}$$

הפונקציה על

נניח ש $h \in A_1^{A_3} \times A_2^{A_3}$ ז"א $h = (f_1, f_2)$ כאשר $f_1: A_3 \rightarrow A_1 \wedge f_2: A_3 \rightarrow A_2$. נגדיר פונקציה

$$f: A_3 \rightarrow A_1 \times A_2 \text{ כל שלכל } x \in A_3 \text{ } f(x) = (f_1(x), f_2(x)) \text{ ואז } g(f) = h$$

מ.ש.ל.